

Markies van cannabis

Marten 't Hart

ISBN 9789 4021 52951

Eerste druk, oktober 2016

*'When they've tortured and scared you for twenty-odd years
Then they expect you to pick a career
When you can't really function you're so full of fear'*

John Lennon, 'Workingclass hero', 1970

1 Het glas wijn van Napoleon

2 Tranen in de modder

3 Brand de dorpen plat

4 Als een sterrenhemel

1 Het glas wijn van Napoleon

Het kraanwater moet door vijftien meter koude koperleiding. Ik voel met mijn hand om de glazen douchedeur. Tergend langzaam wordt het warm. Liters ervan spoelen zomaar weg. De geiser hangt beneden in de bijkeuken en het badkamertje is boven. De droom van Sofie en mij is dit voormalige landbouwershuisje. Maar met een klein kut badkamertje. Naakt, in afwachting, leg ik mijn kin op de rand van het half open tuimelraam en staar naar de kassen van buurman Ten Boven. In de donkere novemberochtend gloeien ze als een ingeslagen meteoriet, een stralende bol van warmte en licht. Mijn dageraad begint in mist. Sofie ligt nog in bed.

Met gespetter stap ik onder de warme douche.

Gesloten ogen. Armen gebogen voor de borst, een halve foetushouding. Ik laat het druipende hoofd hangen, water, tranen, tranen, water. Het water spoelt alles van me af.

Ik moet zo minuten hebben gestaan. Dan zie ik dat de douchebak is volgelopen tot aan het randje. Ik til op mijn hurken het rooster van het afvoerputje en peuter er met mijn vinger in. Gladde zeepresten. Met mijn vinger diep erin. Eerst maar even de douche afzetten.

Terwijl de mistkou in de badkamer de stoom verdringt, hengel ik met mijn tandenborstel een kleverige prop haren uit de afvoer. Een stank van verrotting vult het krappe celletje. Mijn ellebogen bonken hol tegen glasdeur en tegelwand. Ik word hier nog eens totaal krankjorum.

Godgloeiende-Jezus-Christus, wat een lucht. Als van een verloren sok die maanden, wat zeg ik: jaren, in je wasmachine meedraait. Mijn maag trekt samen. Ik kots ervan. Kolere. De scherpe zure stank knijpt mijn strot dicht. Uit mijn maag reutelen bonkjes halfverteerd voedsel omhoog. Hulk-hulk-hulk doe ik als een zieke kat...Bwaaa.

Tering-tyfus. Dat moet ook allemaal door het putje. En het water loopt maar niet weg. Ik sta in mijn eigen braaksel...de weke prut te vertrappen. Wat een worsteling aan het begin van de dag!

Watermoleculen worden eindeloos gerecycled. Een statisticus heeft eens wetenschappelijk zitten doorrekenen hoe groot de kans is dat uit mijn kraan op dit moment H₂O-moleculen komen die ooit in het glas wijn van Napoleon hebben gezeten. Napoleon dronk de wijn. Hij zweette het vocht uit, dat in de lucht verdampte. Of het kwam via zijn urineweg in een gracht of via een rivier in zee. Daar verdampte het later dan toch. Uiteindelijk regenden die watermoleculen weer ergens op aarde neer. Zo bekeken put al het leven uit dezelfde watervoorraad...uit hetzelfde tranendal.

Op de bewasemde spiegel vloeien druppels condens samen, trekken strepen, krommen de weerkaatsing. Boze wenkbrauwen, strakke wangen, dunne lippen, hangende mondhoeken. De ogen, samengeknepen. Een woedende blik. Niet bepaald een monter voorkomen.

Uit de harige slijmsliert peuter ik een oorbel ... die is van Sofie! Een glazen druppel. Het lijkt een bevroren druppel water. Bijna door het putje gespoeld.

2

‘Het is oorlog’, roep ik theatraal. ‘Jij tegen de hele wereld.’ Loek kijkt voor zich. Mijn geacteerde opwindning steekt af tegen zijn matheid.

‘Ja.’ Hij glimlacht flauwtjes. Hij staat er anders in, in deze strijd.

‘Je hebt gelijk.’

Loeks magere gezicht is gaaf en bleek. Op de wangen een baard van twee weken. Het donkerblonde haar lang, golvend. AC-milan verdediger Paolo Maldini. Maar dan zijn doodzieke broertje. Loek zit met het lange lijf ineens gedoken naast me in de Ford Mondeo. De Mon Dieu, zoals ik mijn koets liefkozend noem. Donkerblauw: skynight blue. Een hovercraft op rimpelloos water.

Ik breng Loek naar zijn huis. Zwevend in mijn ruimteschip. Wiegend bijna. Het koetswerk van de Mon Dieu dempt alle buitengeluiden. Je begeeft je in de drukke stad maar het lijkt een droomreis.

Loek grinnikt. Hij tovert een cd van Michael Jackson uit zijn zak. Wel eens wat anders dan die agressieve rap van Eminem. Mij verrast zijn plotselinge belangstelling.

‘Michael Jackson heeft mooie nummers gemaakt’, mompelt Loek. Het zilveren schijfje schuift hij in de speler. Met een knopje op mijn stuur zet het volume luider, vóóordat Loek dat met de regelaar op het dashboard kan.

‘Ik zou wel in een achtergrondkoortje willen meezingen’, grapt hij. Samen zingen we uit volle borst de achtergrondstukjes bij *Ben* van de achtjarige Michael Jackson. We lachen.

‘We hebben morgen een afspraak’, zeg ik als ik hem afzet in de Groene Laan. ‘Ik sta hier om 10 uur voor je deur. Niet vergeten.’

3

Loek gaat zich aanmelden bij de Groenlo-verslaafdenopvang en ik rijd hem erheen. G.K. den Oudensingel?? Ik krijg dat adres maar niet op mijn navigator. G... GK... g den... Godskolere. Vooruitgang...steeds meer gemak maakt het leven er niet aangenamer op.

‘Maar ik wéét de weg’, protesteert Loek, ‘Ik ben daar eerder geweest.’ Hij dringt niet aan. Hij probeert even, dan is het initiatief weg.

‘Het is zo gedaan...even zoeken...het kan niet moeilijk zijn, zo’n singel...Den Ouden??...godverdomme nog an toe, zeg.’

Dan ‘Oudensingel’ geprobeerd. Warempel, daar komt de rest vanzelf.

‘Zo, we kunnen’, lach ik opgelucht, ik schakel in zijn één en laat de koppeling opkomen.

We zoeven richting het centrum van Rotterdam.

Het Jugendstil gebouw staat in een behouden stadsdeel van Oud-Rotterdam. Hoekig, donker, somber. Achter de Euromast, aan een

zeventiende-eeuwse haven, bij een achttiende-eeuwse stenen brug met ijzeren spijlen en een glazen metrostation.

Buiten rookt Loek eerst een sigaret onder het schreeuwende logo: GROENLO, in zwartwit plastic. Even op adem komen, hoor. Rustig aan. Zo...nou...eens kijken, wat hebben we hier? Ik dans me warm op de stoep in de droge herfstkou en wacht. Loek spreekt weinig.

Het Groenlo-kantoor is een gerenoveerde kerk. In de krappe entree treffen we links een balie op borsthoogte. Open daarboven, geen glas. Tegenover ons een doorzichtige schuifdeur die de toegang tot de wachtkamer afsluit. Deze zal zich elektrisch openen, als de baliemedewerkster op een knopje drukt. Opdat niet iedere gestoorde zomaar kan doorlopen. Haar boos over de balie trekken gaat ook niet. De architect had dat voorzien.

‘Goedemorgen, heeft u een afspraak?’, vraagt ze. Haar ogen zijn vriendelijk. De bril die ze voor het lezen nodig heeft, staat als een diadeem op het kort geknipte haar. Ze draagt een open gebreide coltrui. Ze heeft geen nek. Haar hoofd ligt als een eitje in de ruime kraag.

‘Nee’, zegt Loek tegelijk met mijn ‘Goedemorgen’.

Onze woorden tuimelen over elkaar. Loek laat mij het woord.

‘Goedemorgen’, herhaal ik, ‘en nee, we hebben geen afspraak. We willen graag met iemand spreken.’

‘Is het voor u of voor u?’, vraagt de schat. Ze kijkt naar mij en dan naar Loek. Loek ziet eruit als een schipbreukeling. Maanden heeft hij op een onbewoond eiland zichzelf met rupsen en torren gevoed. Zijn lichaamstaal drukt algehele uitputting uit. Zijn handen zijn knokig. Mij hebben leerlingen weleens vergeleken met de James Bond van Skyfall: Daniel Craig. Dat is een ander verhaal, nietwaar? Poetst zijn schoenen.

‘Het is voor mij’, zegt Loek verlegen. ‘Ik ben hier al eerder geweest. Maar ik heb mijn traject niet afgemaakt.’

De receptioniste hakketakt op haar toetsenbord en tuurt op een scherm. De schuifwand blijft gesloten. In de wachtkamer achter de automatische deur zitten twee mensen. Die is berekend op pakweg veertig. Twee paar

ogen kijken onze richting op. Mensapen in een vissenkom. Altijd die ogen. Schichtige, schuldige, waterige, donkere, rode ogen. Loek kijkt zo. De stoelen lijken metrobanken. Verchromd staal het frame en de zitting kunststof. Linoleum op de grond. Gesausde gipsen wanden. Hoog plafond. In die ruimte kun je zonder probleem de boel onder kotsen, je bekertje chocolademelk tegen de muur smijten of je polsen doorsnijden.

De receptioniste heeft in een digitale agenda een gaatje gevonden. Van mevrouw Kwijtzeil. Standaardintake: gesprekje, diagnose enzovoort. Ze heeft ruimte over drie weken. Loek wil na de intake in een kliniek worden opgenomen.

‘Kan er niemand eerder?’

‘Helaas, meneer.’

‘Kijk, u moet begrijpen. Nu is mijn zoon gemotiveerd. Dat kan morgen anders zijn.’

‘Alle agenda’s zitten vol, meneer.’

‘We dreigen drie weken vertraging op te lopen’, zucht ik richting Loek.

‘Wat u kunt doen? U kunt alvast een kijkje nemen bij de kliniek.’

Bij de auto steekt Loek een sigaret op. Hij trekt de rook diep in zijn longen. Even op adem komen, hoor. Rustig aan. Zo...nou...eens kijken, wat hebben we hier?

‘Het leek me anders niet druk in de wachtkamer. Of zouden in alle gespreksruimten nu gloedvolle intakegesprekken plaatsvinden?’ Ik voel opwinding. Woede welt. Nee, nou is ie mooi! Je ziet geen mens. Het hele pand is verlaten...een autistische conciërge zit te maffen op een stoel. Geen geluid, alles stil. Alle deuren dicht. Ze zitten gewoon thuis – thuis werken – of drinken een kop koffie...hoe laat is het? Godgloeierende-tering. Maar een cliënt kan een afspraak maken voor over een maand.

Loek is bijna twee meter lang. Uit de massief wollen houtje-touwtjejas steken zijn magere handen en hals als lucifers uit een kastanje. Nu hij

zich niet geschoren heeft, zie je hoe dicht zijn baardgroei is. Zijn stem is lager dan van mij, maar met dezelfde klankkleur. Als ik rustig ben, klink ik als hij. Als hij opgewonden is, klinkt hij als ik.

Zijn houding is gebogen, alsof hij zijn lichaam te groot vindt. Hij blijft koel. Nee erger, hij toont koud, gevoelloos.

4

Zittend in de Mon Dieu laten we de buurt op ons inwerken. Motor aan, voor de verwarming. We zijn meteen gaan kijken bij de afkickkliniek op het Regentesseplantsoen. Het gebouw lijkt een gewone jaren 70-doorzonflat. Gele platen, bruin gebeitste kozijnen. We mochten door de slagbomen, toen ik in de intercom zei dat we vragen hadden over de verslaafdenopvang.

Buiten, op het complex hangen enkele bewoners rond. Oudere jongeren. Vijftig, veertig jaar, schat ik. Dunne, kromme lichamen, vale gezichten, lagen T-shirts, trainingsjacks en jassen over elkaar aan. Hun problematiek ligt er niet óp als een poncho zoals bij Loek, maar die is als een zeil derdegraads in hun huid gesmolten.

Loek is 23 jaar.

Een uitgelaten groepje keert terug van boodschappen doen. Plastic tassen. Sommige bedrukt met het Drinkebroer-logo. De stemming is olijk wanneer flessen uit de tassen worden verdeeld. Vet lachende gezichten, dof kletsende schouderklopjes. Ze zijn al dronken, en drinken binnen verder. Het is één fantastisch feest.

Met holle ogen staart Loek vanuit de autostoel.

‘Kom,’ stel ik voor, ‘laten we binnen kijken.’

5

Op de weg terug in de auto begint Loek uit het niets: 'Ik voel me soms net een krab. Die zijwaarts loopt.' Zijn hand vormt een krab. Hij beweegt de hand met de lange vingers over het dashboard naar links.

'Er is iets waardoor ik mij alleen maar zijwaarts kan verplaatsen', gaat ie verder. Hij beweegt zijn hand naar rechts. Het lijkt warempel net een dier. Die hand. Er zijn momenten dat ik overrompeld ben door mijn zoon. Even piept er een wonder door uit zijn wereld. Als een Jakobsladder van tussen donderwolken.

6

Ik kom zijn douchekop en zijn bed repareren.

De doucheslang en -kop waren op natuurlijke wijze gesleten. Dat gebeurt nu eenmaal met het spul dat huisjesmelkers in hun interieur verwerken. Maar het bed blijkt een ander verhaal. Jasira had Loek zo boos gemaakt dat hij zijn bed in elkaar had getrapt. Totaal aan gruzelementen, trap...krak. De stukken spaanplaat zijn met parkertje en beugel los geschopt...gaten in het hout...hele lappen fineer liggen er los bij.

Zo kennen we Loek niet. Of...tja...Jasira is natuurlijk van het passionele, warmbloedige, mediterrane mensenras. Dat kan aanstekelijk zijn. Dus schoot Loek ook in onstuitbare razernij.

Op gebied van ruzie maken ben ik een schijterd. Ik houd me in. Als iemand in mijn omgeving woest wordt, trekt een stoïcijnse deken van rust over mij heen. Boosheid vind ik een lachwekkende emotie. Een boos gezicht ziet er raar uit. Wat een boos iemand zegt, is ongecontroleerd, met vreemd hoog stemmetje. Het woord alleen al: boos! Boos. Boos.

Op gebied van ruzie maken wantrouw ik mezelf. Als ik mijn woede lucht zou geven, kunnen er dingen gebeuren waar ik mijn leven lang spijt van heb. Gezond ruzie maken is een ware kunst.

De hele straat waar mijn zus Ellie woont, had zich beklagd bij een burenpaar, omdat daar voortdurend slaande ruzie was. De borden, vazen en ander huisraad vlogen door de kamer. Het gekrijs en gescheld

was niet van de lucht. Buren dachten dat er een geit werd geslacht. Dat kon een ochtend, middag en avond achter mekaar doorgaan. Maar die ruzies waren niet het ergst. Na de ruzie maakte het echtpaar het weer helemaal goed. Lief dat ze elkaar vonden! Het kon niet op. Poeppe, schatje!!...hoorde je. Daar begon het geschreeuw opnieuw, luidruchtiger. Het bonken en loeien nam een wending. Met ledikant en al rampetampten ze de trap af. Grommend en koerend bekenden de lovers elkaar hun liefde. De ramen rammelden ervan.

Loek is minstens tien kilo afgevallen in de afgelopen twee maanden. Hij ziet er nog bleker uit dan tijdens het bezoek aan de Groenlo-kliniek. En zijn scheermesjes zijn - denk ik – op. Hij lijkt de Messias wel.

Jasira is thuis.

Jasira is een teer poppetje met stijl uitgestorfeld krulhaar. Zwart. Ami Winehouse. Ook die spillebeentjes. Haar huid lijkt doorzichtig. Het witte smoeltje wordt scherp getekend door donkere ogen en geëpileerde wenkbrauwen. Breekbaar...met iets verontrustends in haar blik.

Terloops neem ik de huiskamer, de badkamer, de achterkamer, de trap en de zolder in me op. De woning lijkt het hol van een slapende draak. Jurkjes, hemden, truien, vesten, jeans, ondergoed, riempjes, bh'tjes, jassen, tassen en honkbalcaps liggen verspreid over vloer, tafel en bankstel. Heel de bliksemse bende, stapels en stapels. Ik herken de geleende onderbroek van mij, midden in de huiskamer. Is die daar uitgetrokken? Sigarettenpeuken, as, kopjes met as, glazen met as, borden met etensresten en as, jointfilters gerold van vloeikartonnetjes. Stof en stank. Opengerukte verpakkingen. Apparaten met uitpuilende bedrading. Tijdens de reparatie in de steek gelaten.

In de vensterbank een cactusje, met een ontroerend rood bloempje.

De snaren van de Spaanse gitaar zijn allemaal tegelijk gebroken.

'Hoe kan dat nou?', informeer ik onnozel.

'Die heeft Jasira doorgeknipt', verklaart Loek toonloos.

Jasira raapt boeken op en legt het op een wankle stapel aantekeningen: ze zijn beiden bezig met een studie.

Achter de bank staat de tweede gitaar, ook alle snaren doorgesnapt.

Kolossale garnalen...verstild met die sprietten alle kanten op.

Terwijl ik de nieuwe douchekop aansluit, beginnen Jasira en Loek kledingstukken te rapen en op te vouwen. Er is dus een kast! Ze zien het wél! Voor mij ruimen ze op. Na de douchereparatie kijken Loek en ik naar de brokstukken van het bed.

Loek geeft de oorzaak: 'Ik was boos.'

7

Paulus Nimantstraat nummer 8, daar woont Loek. Achter mijn laptop zet ik me aan de brief aan zijn huisbaas om mijn garant-staan op te zeggen. Als ik die straatnaam intyp, moet ik denken aan een vriend van vroeger. 'Het is beter dat jij je niet voortplant. Jouw genen kunnen beter niet voortbestaan in een nageslacht', grapte ik wel eens. Hij noemde mij met mijn grote wauwelbek vaak 'nowhere man' naar een liedje van de Beatles. Dat heb ik nooit begrepen. Of nu toch een beetje.

Heeft hij mij vervloekt?

Met het opzeggen van de garantie trekken we ons vertrouwen in. Een gebaar van koude berekening. 'We gaan niet langer geld steken in deze peilloze gierput die jouw verslaving is.' Waarom tactvol zijn. Dit is helder. Zoek het maar uit. Hier houdt het op.

'Dit is klaar nu. Wij zeggen jouw huur op.'

8

Daar komt ie eindelijk zijn deur uit. Hij maakt zich zo klein mogelijk. Weer die gevoerde, zwarte jas met bontrandcapuchon. Je ziet zijn gezicht niet. Een baseball cap over de verwarde haren geplakt. In de schaduw waterige ogen. Zijn gezicht een en al verontschuldiging.

We gaan vandaag naar de dierentuin. Er staat een gemene koude wind, maar het blijft droog, is voorspeld. Voor Sofie en mij is het

herfstvakantie. Van onze dochter, Joan, hadden we vrijkaartjes gekregen. We dachten: wij nodigen Loek uit, dan denkt ie eens aan wat anders dan wiet.

‘Goedemorgen’, lacht Loek als een boer met kiespijn.

‘Goedemorgen’, zeggen Sofie en ik vrolijk, als hij instapt. We zwaaien naar Jasira die in de deuropening staat.

Jasira hebben we niet uitgenodigd.

Gisteren hebben ze het onverwacht heel laat gemaakt. Ze zijn naar Breda en Tilburg geweest. Zomaar een beetje trainen op een maandagavond. Met het geld van de studielening, op de OV-kaart, blowen van je laatste centen. Loek is een zombie.

Christusgloeijendejesus. Bloed stuwt me door de aderen, in de holten van mijn schedel bij mijn oren. Ik hoor mijn hart kloppen daar. Doef doef doef.

Als ik optrek, steekt er een vreemde man over. God zelve. Grijs lange haren en een sinterklaasbaard. Een kluizenaarsmantel openhangend met daaronder een ruime broek van een dikke, wollen stof met een touw als riem. Zevenmijlslaarzen. Het kan een druïde zijn. Zo te zien heeft hij te veel van zijn eigen toverdrank gesnoept. Hij oreert en maakt afwerende gebaren naar imaginaire vliegende insecten. Hij heeft geen spiritualiën meer nodig...

We rijden naar de dierentuin.

Loek heeft een zwak voor heel kleine dingen.

‘Dan determineer je een plantje’, legde hij uit. ‘En dan zie je een steeltje, met daaraan een kelk. Als je goed kijkt, zie je in de kelk dan weer stampers en meeldraden. Perfect gevormd.’

Hij zei: 'Elk verschijnsel bevat kleinere systemen. Het wordt steeds kleiner en je kunt steeds dieper kijken. Hoe klein kun je gaan?'

Ik had het over fantoompijn, hoe hersens werken.

'Ik dacht altijd dat je met je ogen als door een wc-rol de wereld ziet. Wat je ziet, wordt op de binnenkant van je achterhoofd geprojecteerd. Maar dat werkt anders. Je hersenen construeren beelden. Zeer complexe beelden, met geuren en kleuren, lichamelijke oriëntatie, ruimtelijke positie, gevoelens erbij. Die sla je op als op een kwartetkaartje. Dia's. In je babytijd zet je de basis van die verzameling op.

Als je op dit moment iets ziet, zoeken je hersenen er de kaarten bij die het meest in de buurt komen. Er is sprake van herkenning en je denkt: oh, dat is mijn moeder.'

Loek grijnsde.

'Nou zit je te lachen, maar bij iemand die dement is, merk je dus dat er kaartjes zoekraken en er maar geen nieuwe worden aangemaakt.

Als wat je ziet, een beetje anders is, maak je een variantkaart aan. Zo heb ik een kaart van jou mét en zonder baard.'

We lachten samen.

'Kaarten die niet meer worden gebruikt, komen onderop te liggen. Dat gaat maar door. Kijken is kaarten. Soms ontbreekt er een compleet kwartet. Dat verklaart waarom je sommige dingen gewoon helemaal niet ziet. Je hebt de kaarten niet bij de hand. Als je arm eraf is, kan het gebeuren dat je hersenen weigeren dat kaartje te verwijderen. Ze denken nog steeds dat je arm er is. Je krijgt jeuk, en je wilt krabben, geen arm. Je hebt pijn in een arm die is geamputeerd. Dat is fantoompijn.'

'Soms zie je dingen gewoon niet. Ken je die tekening van die mannenkop met baard die ook een naakte vrouw is. Als je het een ziet, kun je bijna niet het andere zien.'

Ik ging vertellen over een jeugdervaring.